ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה (דברים א מד).

עי' רש"י שכתב 'מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה, אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים'. ודבריו צ"ב שכן מפשיטות הכתוב משמע דהדימוי לדבורים הוא כדי לתאר את עוצמת המכה שהוכו המעפילים.

ואמר מרן זיע"א לבאר בזה עפ"י משל, לראובן המכה את שמעון, והנה אם שמעון אינו משיב לראובן כגמולו, אזי לא נכרת כל כך שנאתו של ראובן, כמו אם היה משיב לו שמעון מנה אחת אפיים ובכ"א היה ראובן ממשיך להכותו. שכן אם ראובן יודע כי יסבול מכות וחבורות מידי שמעון ובכל זאת הוא ממשיך להכות, אפשר ללמוד מכך כמה גדולה שנאתו של ראובן לשמעון עד שהוא מוכן אפילו לסבול למען נקמתו.

האמוריים ידעו וראו כי כשהם נוגעים בישראל מיד הם מתים כמו הדבורה העוקצת את האדם, ואף על פי כן רדפו אחרי ישראל, ולא הייתה בפגיעתם כדי לגרום להם לרדוף אחרי ישראל כי גדולה הייתה שנאתם. נמצא כי דוקא מתוך פגיעת האויב אפשר ללמוד על גודל השנאה ועל גודל המכה, וכמו שסיים הכתוב 'ויכתו אתכם בשעיר עד החרמה'.

ובשם הגר"א אמר, דבזה יבוארו דברי דוד המלך בתהילים (קיח, ט- יב) 'כל גוים סבובוני בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם ה' כי אמילם' ויש להבין מה הם שלשת הדברים להם התכוון הכתוב. והוא דיש בפסוקים אלו המחשת גודל השנאת האוייב לישראל, בתחילה 'כל גויים סבובוני' ערכו מצור על ישראל, אך כאשר חוששים הצרים שמא יפרצו את המצור עושים הם מצור שני, לכן לא די להם ב'כל גויים סבובוני, אלא מגודל שנאתם לישראל הם עושים מצור נוסף 'סבובני גם סבבוני'.

אך גם בכך אין הם מסתפקים גם לאחר שעשו מצור על מצור, הרי מרוב שנאתם לישראל הם מוכנים להלחם בהם אף שהם יודעים שייהרגו, כמו הדבורים אשר מיד שהם עוקצות את האדם הם מתות, כך הגויים מרוב שנאתם לישראל מוכנים הם להרג 'סבוני כדבורים', ובלבד שיכולו לספק

את יצר שנאתם ולהרוג את ישראל[ג].

עוד פי' מרן זיע"א שמה שדבר הכתוב כאן על מה שמתו האמוריים בהכותם את בני ישראל, הוא לומר, שהנה הרי בני ישראל היו במצב שהמרו את פי ה' והזידו לעלות ההרה, ובכ"א נעשה להם נס כזה שמי שהכה בהם מיד מת, ומכאן שאין להביא ראיה מן הניסים הקוראים שהדבר מרוצה לפני ה', שהרי כאן הכתוב אומר בפירוש שהיו בגדר של 'ממרים את פי ה'' ו'מזידים לעבור על דברו', ובכ"א נעשה להם ניסים[ד].

הם סבורים שעל ידי הריגת ערבים יפחידום כתיב כאשר תעשינה הדבורים מה דבורה מכה באדם מיד מתה אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים ואעפ"כ הם לא הפסיקו מלהכות בבני ישראל עד חרמה, הערבים מכים בנו כששולחים אותם מן השמים (תרגום מאידיש)[ה].

אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר (דברים ב ד).

והק' הרמב"ן מ"ש דבעשיו כתיב אחוה, 'אחיכם בני עשו', ואילו בישמעאל ובני קטורה לא כתיב לשון 'אחוה'. ומטין בשם הגרי"ז דתי' משום דעשו בעצם הוי אח מן האם. זהו ביאור הכתובים ריש מלאכי 'ואמרתם במה

הערות

ג. הנה דברי הגר"א נמצאים בביאורו (ישעיה ה כו) וז"ל 'כל גוים סבבוני', ואח"כ אמר 'סבוני גם סבבוני', ואח"כ אמר 'סבוני כדבורים'. היינו 'סב' הוא מקרוב, ו'סבב' הוא מרחוק, ואמר כי שלשה רעות עשו הכשדים עמו, שמתחלה 'סבבוני' מרחוק, ואח"כ קרבו הרחוקים ו'סבוני' מקרוב, ונוסף עליהם עוד לסבב גם מרחוק וז"ש 'סבוני גם סבבוני', ואח"כ קרבו הרחוקים השניים וסבוני עד באפס מקום ועמדו זה על זה כאשר תעשנה הדבורים, עומדים אחד ע"ג חברו, וז"ש 'סבוני כדבורים', עכ"ל רבינו הגר"א זיע"א. ונראה שמה שהביא כאן בשם הגר"א אינו אלא על החלק של הביאור ב'סבוני' ו'סבבוני', אבל המשך הביאור 'סבוני כדבורים' שנקט כאן מרן זיע"א אינו מפי' הגר"א והוא ממה שבי' מרן זיע"א.

ד. מפי הגרמ"ד הלוי, ואמר שמרן זיע"א ביאר כן כשדברו שמהניסים שהיו במלחמות הציונים בהקמת המדינה מוכח שהוא לרצון לפני ה'. ומכאן הוכיח להם מרן שאין בזה ראיה כלל וכנ"ל.

ה. יוסף דעת, הגר"י ליס זצוק"ל. ובמק"א אחר הוסיף עוד בזה: כאשר תעשינה הדבורים וכו' מיד מתה, ואע"פ כן הכו והכתו עד החרמה יען הערבים עושים לא מחמת שאין מפחדים מצה"ל

אהבתנו הלא אח עשו ליעקב וגו', ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי', ומרן הגרי"ז בספרו כתב דבאמת יעקב ועשו אחים היו, ושניהם היו ראויים לרשת את ברכת אברהם כי שניהם היו בני יצחק, וא"כ מעיקרא קודם ההפקעה באמת היו אחים, רק זה שאח"כ יצא עשו הי' זה בבחירה מיוחדת אח"כ, וזהו 'ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי'.

אולם שמעתי דהגרי"ז הוסיף בע"פ דבאמת י"ל דקאי אחרי ההפקעה, ומ"מ בעצם הוי' קורבא דאח מן האם.

וכן שמעתי שפירש את הכתוב בעובדיה (א י) 'מחמס אחיך יעקב תכסה בושה ונכרת לעולם', דלעתיד לבא הקב"ה יתבע עשו על שעשה רעה ליעקב, וא"ל מחמס אחיך יעקב שבעצם אחיך מן האם, תכסך בושה מזה, ונכרת לעולם.

ועוד שמעתי בשם הגרי"ז דכתיב בפ' וישלח (בראשית לג ח) ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי' ופרש"י ז"ל, ומדרשו כתות של מלאכים פגע שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו, ואומרים להם של מי אתם, והם אומרים להם של עשו, והן אומרים הכו הכו, ואלו אומרים הניחו בנו של יצחק הוא, ולא היו משגיחין עליו, בן בנו של אברהם הוא, ולא היו משגיחין עליו, אחיו של יעקב הוא, אומרים להם א"כ משלנו אתם, ע"כ. והוא מהב"ר ותנחומא וילקוט יעוי"ש. וצ"ע ממ"נ אם לא בן בנו של אעא"ה ולא בנו של יצחק מהו המעליותא דאחיו של יעקב הוא דאמרו משלנו. ותי' הגרי"ז דיעקב שאני, שאה"נ יעקב אח ע"י קורבה מן האם[1].

אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי (דברים ב כח).

גבי אוכל אמר הכתוב 'בכסף תשברני' והוא ע"י מכירה, כמו 'לשבור בר' (בראשית מג ג), וגבי מים אמר 'בכסף תתן לי'. ולכאורה תתן לשון מתנה הוא ומה זה שייך גבי 'מים בכסף'. והביאור הוא עפמש"כ הרמב"ם (גזילה פ"ו הי"ג) 'נהר המושך למעיינות הנובעין הרי הם של כל אדם' ע"כ. ומבואר אם כן שלסיחון

העדות

אלא מפני שיש מי ששולח אותם מלמעלה עד החרמה, ויתכן שמליון ערבים יקריבו את עצמם למען יהודי אחד ח"ו.

1. אמרי חן. וע"ע משנכ"ת בראשית כח ה.